

Rosario Kortabarría Urrutía

*Oñati, Gipuzkoa
(1908-2014)*

Aurkibidea

Biografia

Uribarri auzoko Gorordo baserrian jaio zen 1908an. Aita bertakoa zuen eta ama Goroetakoa (Korueta). Sei anai-arreben artean erdikoa zen bera. Bederatzi urterekin hasita, zazpi urtez egon zen neskame Olabarri baserrian. Arabara ere joan zen gaztelania ikastera, baina denbora gutxi egin zuen han. 100 urterekin egin zitzaion azken grabazioa, Otaduitxiki baserrian.

Zintak

ONA-001

- **Proiektua:** Dialektologia-EHU
- **Elkarrizketatzailea(k):**
- **Data:** 1996-01-01
- **Iraupena:** 30 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Emalea:** Zuazo Zelaieta, Koldo

ONA-028

- **Proiektua:** Oñatiko Ahozko Ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Irizar Kortabarría, Maider
- **Data:** 1996-01-01
- **Iraupena:** 30 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane
- **Emalea:** Laixan Euskara Elkartea

ONA-045

- **Proiektua:** Deba eskualdeko ahotsak - Oñati
- **Elkarrizketatzailea(k):** Agirrebeña, Aintzane - Elortza, Kepa
- **Data:** 2008-11-06
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** MiniDV
- **Kodifikatzailea:** Elortza, Kepa
- **Transkribatzailea(k):** Elortza, Kepa - Agirrebeña, Aintzane

Pasarteak

1. Baserriko eguneroko bizimodua

- **Erref:** ONA-028/001
- **Iraupena:** 0:02:15. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:02:15
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Ohiturak eta bizimodua » Elikadura » Jatekoa eta edatekoa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

<p>Baserriko bizimoduaren inguruko azalpenak. Goizean ganaduei azpiak egin ondoren gosaltzen zuten. Salda eta esnea zopekin gosalduei ondoren sorora lanera. Bazkaltzeko babak jaten zituzten, besterik ez zelako egoten. Emakumeek sukaldia jaso eta gizonek siesta egiten zuten. Igandeetan goizean mezara joaten ziren, gero emakumeek etxea jaso eta gizonek bestelako lanak.</p>

2. Artoa zuritu bitartean asmakizunetan

- **Erref:** ONA-028/002
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:02:15. **Bukatu:** 00:04:20

- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Aisia » Mendia eta hondartza » Mendiko bilketak
- Baserría » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserría » Baserriko lanak » Artoa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

<p>Udazkenean garoa ebagi eta gaztainak batzera joaten ziren. Neguan gaztainak apartatu. Artoa zuritu bitartean asmakizunak asmatzen zituzten. Artoa zuritutakoan "sorgin-afaria" egiten zuten sagar erreekin. Hurrengo egunean lanekin jarraitu behar. Garia, artoa eta arbia noiz ereiten ziren.</p>

3. Gari-jotzea; artoaren inguruko lanak

- **Erref:** ONA-028/003
- **Iraupena:** 0:02:10. **Hasi:** 00:04:20. **Bukatu:** 00:06:30
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua
- Baserría » Baserriko lanak » Garia
- Baserría » Baserriko lanak » Lurra lantzea
- Baserría » Baserriko lanak » Artoa

Laburpena:

<p>Gari-jotzea; batzuetan oholean jotzen zuten kolpeka edo bestela "trillau". Astoarekin errotara eramán eta han ehotzen zuten. Ogia, taloak, eta abar egiten zituzten. Udaberrián artoa ereiten zuten. Laietan ere egin izan zuten. Artoa ereiteko lanak. "Erpillak".</p>

4. Lixiba nola egiten zuten; ehunezko arropak; lihoa; ehuleak

- **Erref:** ONA-028/004
- **Iraupena:** 0:03:40. **Hasi:** 00:06:30. **Bukatu:** 00:10:10
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak
- Ohiturak eta bizimodua » Jantzi eta orraztu » Arropa garbitzea

Laburpena:

Arropak nola garbitzen zituzten; lixiba nola egiten zen. Ontzi handi batean arropak xaboiarekin jarri eta gainetik sutako hautsa botatzen zitzaíen. Gero errekan astintzen ziren. Lehengo arropak gogorrakoak izaten ziren, ehunezkoak. Aurrekoek goruetan egiten zutela azaltzen du. Lihozko arropak. Haria nola egiten zen: lihoa garia bezala ereiten zen eta gero putzuetan eduki ostean jo egiten zen. Ehuleek egiten zituzten arropak ehunarekin.

5. Astoari eragiten zitzaizkion lanak

- **Erref:** ONA-028/005
- **Iraupena:** 0:03:30. **Hasi:** 00:10:10. **Bukatu:** 00:13:40
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua
- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, erostera

Laburpena:

Larunbatetan joaten ziren baserriko kalera. Astoarekin oinez jaisten ziren. Astoak bestelako lanetarako ere erabiltzen ziren: soroan, basotik egurra ekartzeko. Belarra segarekin ebakitzen zuten orduan. Bidea zegoen lekuetan idiekin eta aldapa handietan astoarekin ekartzen zuten belarra. Ira (garoa) Arantzazu ingurutik ekarri behar izaten zuten, herri-sailetatik. Bide txarrak izan ohi ziren orduan.

6. Abereentzako jatekoa; txerri-hiltzearen inguruko ohiturak

- **Erref:** ONA-028/006
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:13:40. **Bukatu:** 00:16:40
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Baserrian zituzten abereak: behiak, ardiak, ahuntzak. Zerekin gobernatzen zituzten abereak. Lehenago zelai gutxiago izan ohi zen, soro gehiago izaten zelako (artoa eta garia ereiteko). Gariaren lastoa, belarra eta pentsua ematen zieten abereei. Udaberrian belarra gutxiago zegoenean, arbola-orriak ematen zizkieten. Txerria ere izaten zuten. Txerria hiltzen zutenean banketea egiten zuten; honen inguruko kontuak.

7. Dotrina ondo jakin behar pazkoetan txartela hartzeko

- **Erref:** ONA-028/007
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:16:40. **Bukatu:** 00:18:30
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Dotrina
- Erlijioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Beste batzuk
- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Sakramentuak

Laburpena:

<p>Sermoiak. Pazkoetan "pazkozkoa" egin behar izaten zuten. Dotrina ondo jakin behar izaten zuten. Abadeak galderak egiten zizkien eta ondo erantzunez gero txartela ematen zien, bestela ez. Dotrinako txartela eta komuniokoa. Prozesioa.</p>

8. Mendian ardiak zaindu eta goizean esnearekin etxera

- **Erref:** ONA-028/008
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:18:30. **Bukatu:** 00:19:30
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak

Laburpena:

Ardiak mendian zaintzen zituzten. Bertan lo egin eta goizean ardien esnearekin etortzen ziren. Goizean esneekin berandu etorriz gero errieta jaso behar. Gaztak ere egiten zituzten.

9. Umetako jolasak: txirikiletan, potolaka...

- **Erref:** ONA-028/009
- **Iraupena:** 0:03:10. **Hasi:** 00:19:30. **Bukatu:** 00:22:40
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Umetako jolasak: sokasaltoan, "potolaka" intxaurrekin, txirikiletan. Txirikiletan nola jolasten zuten. Mutikoen jolasak; beste jolas batzuk. Neskek trapuekin egiten zituzten kopinak. Urtebetetzeetan jasotzen zituzten opariak. Beste jolas batzuen inguruko azalpenak.

10. Emakumeak kontu-kontari txorizoak egiten

- **Erref:** ONA-028/010
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:22:40. **Bukatu:** 00:24:00
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko zereginak

Laburpena:

Txerria hiltzen zutenean emakumeak elkartu eta kontuak esanaz txorizoak egiten zituzten. Eskuz egin behar izaten ziren lan guztiak lehenago.

11. Aitaren errieta jaso zueneko anekdota

- **Erref:** ONA-028/011
- **Iraupena:** 0:02:05. **Hasi:** 00:24:00. **Bukatu:** 00:26:05
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

Hego-haizea zegoenean, edo epel zegoenean, oinutsik ibiltzea gustatzen zitzairen. Nagusiagoei oinutsik segika jarraitu ostean, aitek ipurdikoak eman zizkioneko anekdota.

12. Umetako anekdotak

- **Erref:** ONA-028/012
- **Iraupena:** 0:03:30. **Hasi:** 00:26:05. **Bukatu:** 00:29:35
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak
- Baserría » Baserriko lanak

Laburpena:

Umetako anekdotak. Horatik erorita, min hartu zuenekoak. Beste behin, anaiak astoa zirikatu eta astoa eta biak erori ziren. Kolpe handiak izan arren, aitek ez zion errukirik izan eta hurrengo egunean idien aurrean ibiltzera (itaurrera) joan behar izan zuen.

13. Anaiari gertatutako anekdota

- **Erref:** ONA-028/013
- **Iraupena:** 0:01:00. **Hasi:** 00:29:35. **Bukatu:** 00:30:35
- **Multimedia:** audioa online entzungai

Gaia(k):

- Euskara » Lexikoa
- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Umetako kontuak

Laburpena:

Umetako anekdotak. Anaia oker samarra omen zen. Behin "Puxetia egosten" (arropa garbitzen) zeukaten. Harentzat, sobratutako ura joateko, "pototxiña" deitzen zioten zulo bat izaten zuten sukaldean. Anaia saltoka eta jolasean zebilela, buruz aurrera sartu omen zen "pototxiñera".

14. 100 urteko Rosarioren haurtzaroa

- **Erref:** ONA-045/001
- **Iraupena:** 0:03:30. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:03:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa
- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Anekdotak, kontakizunak

Laburpena:

2008ko urriaren 7an 100 urte bete berri ditu. Gorordo baserrian jaio zen. Goizean jaiki eta itegiko lanak egin eta sorora edo basora, gazte-gaztetatik. Eskolara euria egiten zuenean eta horrelakotan joaten ziren bakarrik. Erdaraz ikasten zuten, baina ez zituzten zigortzen eskolan euskaraz berba egiteagatik.

Transkripzioa

- Ehun urte dakazuz, ezta?
- Bai.
- Ya beteta, aurten beteta. Noiz bete zenduzen, urtiak?
- Urtiak, ba, oin nun gaoz? Oktubrian zazpitan.
- Hemen bertan jaio zifan? Hemen jaiotakua zara?
- Ez, ez, ni beste baserri bateko jaixotako nao, Gorordo baserrixan, gero hona ezkondu nintzan.
- Eta umetan bizimodua zelakua zan basarrixan?
- Bizimodua? Ba bizimodua, goizian jaiki eta ittuara, ittuako lanak ittera, ganauak gobernau eta ittuakuak ittera. Gero etorri eta geuk zerbait armozau eta sorora edo basora edo nunbaittera lanera. Oso umetan ez, e? Pittin bat haunditxuaua inddakuan. Eskolara ez gifan faten, eurixa zanetan eta holakuetan bakarrik, eta holakotxe bizimodua pasaitten geben.
- Eskolia auzuan bertan zekazuen?
- Bai, bai, auzuan bertan eskolia. Auzuan bertan euen.
- Eta nun zeguan, nun? Nun euen eskoliori?
- A, eskolia? Hortxe kamiño onduan, Txopekua badakitzu? Ba Txopekua hantxe, Txopekuan gaiñeko aldetxuan. Oin be hantxe dago, elizia, elizia badakitzu? Ba hantxe, elizen kontran eskolia.
- Eta maixua edo maistria zan?
- Maixua.
- Fraidia?
- Ez, ez, maixua ba, gizon bat, eskolia erakusten eoten ebena. Pedro Migel Galarraga.
- Euskeraz itten eben?
- Euskeraz, bai, horixe euskeraz, euskeraz itten eben harek.
- Eta zueri klasiak euskeraz emuten otsuen?
- Guri erderaz, liburuok eta, baiña guk ez geben jakitten ze esaten eben, ez gekixen tautik be erderaz ta.
- Eta euskeraz egittiarren baiña zigorrik eta, kastigau ez otsuen itten.
- Ez, ez, euskeraz, guk euskeraz itten geben berba danak, euskeraz.
- Eta ze ikasten zenduen? Danetik?
- Ze ikasten geben? Ba dotriña ta leitten ta eskribitten ta holakotxiak, danetik pittin bana, danetik.
- Eta kontuak itten be bai.
- Kontuak itten, ni ez nintzan allegau kontuak ittera, lehenengotik ikasi bihar izaten zin oraziñuak, oin oraziñuak apenas bape ikasten daue, baiña orduan oraziñuak ikasi bihar izaten geben lehenengo, ta gero eskribitten ta, leheningo palotiak itten.
- Zenbat urte arte eon zifan eskolan?
- Eskolan? Ba zortzi bat urtekin o hola hasi eta geo beatzikin kriada fan nintzan ta. Eskolan denboa gutxi in neben nik, oso.

15. Neskame; erdara ikasten

- **Erref:** ONA-045/002
- **Iraupena:** 0:02:56. **Hasi:** 00:03:30. **Bukatu:** 00:06:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Neskameak
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

<p>Bederatzi urterekin neskame joan zen 16 urte arte, Antzuelas Olabarrira. Arabara joan zen erdara ikastera eta hiru hilabeteren ondoren etxera itzuli zen.</p>

Transkripzioa

- Zenbat urtera arte egon zifan eskolan?
- Eskolan? Ba zortzi bat urtekin edo hola hasi, eta gero beratzikin kriada fan nintzan ta, eskolan denpora gutxi in neben nik oso.
- Beratzikin kriada?
- Bai, beratzikin kriada fan nintzan eta zazpi urte in nittuan, baserri baten.
- Hemen Oñatin?
- Oñatin, bai hortxe, Aurreko Mendixan.
- Alaba: nun esan, ze baserri.
- Olabarri.
- Olabarri, Antzuelas?
- Antzuelas bai, Antzuelas onduan, onduan be ez baiña...
- Antzuelas-Olabarri.
- Bai, bai, hantxe.
- Ezaguketan dot. Ni han basuan lanian ibillitta nago han.
- Baietz, e?
- Goratxuago.
- Joño, basuan? Basoko lanian in bihar, ha basua da eta.
- Entresakan.
- Altzikorta ta dagoz.
- Gorago, ni gorago ibilli nintzan.
- Bai, gorago, bai.
- Bazkaldu eta Koroson itten geben.
- Koroson, e? Koroso erre in zan gero.
- Bai.
- Oin etxe ederra indda egon bihar dau.
- Oso ondo.
- Alaba: Esan Arabara noiz jua zifan, zetara fan zifan Arabara.
- Arabara?
- Alaba: Arabakua kontau.
- Ba Arabara fan nintzan hamahiru urtekin, baiña Araban denpora gutxi in neben. Hara eskolia ikasteko zerian fan nintzan, baiña hiru hillabetian ikasi neben bai nehikua eskola, ta etxera.
- Etxera lanera atzera be.
- Bai.
- Eskolia ikastera eta erderaz ikastera.
- Bai ba, eskolia eta erderaz ikastera fan nintzan.
- Ta hiru hillabetian ikasi ze ben erderaz?
- Hiru hillabetian nehikua erderaz ikasi eta etxera!
- Eta nun egon zifan Araban?
- Araban? Ba lehenigo egon nintzan hillabete eta erdixan Heredian, eta gero [...] egon nintzan beste hillabete eta erdixan.
- Eta ze egon zifan, etxeren baten?
- Bai, maixua kanbixau in zan bai, maixua bialdu euen Herediatik zera, [...] eta nik maixuakin fatia gura neben eta fan nintzan maixuakin, eta maixuen etxian egon nintzan. Orduan tontia portau nintzan, orduan han geratu banintza, makiña bat enpeiñu in nontan bertan geraketako, baiña nik ezetz, etxera etorri bihar nebela, ta etxera etorri nintzan.
- Eta zela fan zifan Arabara, mendittik?
- Mendittik, aitta eta bixok fan giñan.

- Hor Mikeletxetik gora?
- Bai, Mikeletxe ondotik gora fan giñan. Behinguan ez giñan aillegau, e?
- Ibillialdixua.
- Bai horixe, fanaldixua.
- Fanaldixua dago bai.

16. Kalera errekadutara

- **Erref:** ONA-045/003
- **Iraupena:** 0:02:09. **Hasi:** 00:06:26. **Bukatu:** 00:08:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriko animaliak
- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

Ganadu eta ardi zainketan. Domeketan lanean hasi aurretik entzuten zuten meza. Zapatuetan kalera joaten zen errekadutara astoarekin, etxeko gauzak saldu eta etxerako beharrezkoak zirenak eroatera.

Transkripzioa

- Ta baserrixan, Gorordon esan dozu, Gorordo ezta? Jaixotetxian ganadu asko zekazuen?
- Asko ez, orduan ba lau bat behi eta euren txahalak, ta ardi batzuk, ardixak, eta ardizain ta in bihar izaten geben, domeketan be ez euen libertaderik, ardizain, edo zertanbait.
- Mezetara fango ziñain.
- Bai, mezetara bai.
- Hortarako baeuen libertadia.
- Bai, mezetara bai, mezetara goizian goiz jaikitta gaiñera.
- A, bai?
- Bai.
- A, gero lanak in ahal izateko?
- Bai, goizian mezia entzun eta gero lanak. Txikittan ikasi geben guk lanian.
- Txarririk eta eukiten zenduen?
- Bai, txarrixa, txarri bat eukitten geben urtian, urtian bat, hiltteko.
- Astua be etzan faltako.
- Astua? Astua be bageukan.
- Eta faten ziñan errekaetan kalera?
- Bai, faten nintzan.
- Zapatuero?
- Ba, gehixenetan, zapaturik gehixenetan. Zer saldu gutxi eukitten geben ta, zerbait saltzeko bageukan saldu eta, diru gutxi hartzen geben eta eurak aguro gastaitten gittuen ta etxera.
- Ze eruaten zenduen, esnia? Esnia eruaten zenduen kalera?
- Bai zera, esnia etxian jateko lain euki ezkeru pozik!
- Baiña arrautzak edo zerbait...
- Bai, arrautzak eta gazta banaka batzuk, udan ardixakin, ardi esniakin indda eta, holaxe.
- Eta frutarik edo kastañarik edo intxaurrik edo saltzen zeuein?
- Gaztaña bai, intxaurrik ez, intxaurrik e, arbola gutxi geukan ta, intxaurrik ez.

17. Lehengo baserrietako jatorduak

- **Erref:** ONA-045/004
- **Iraupena:** 0:01:27. **Hasi:** 00:08:35. **Bukatu:** 00:10:02
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baratzea eta soroa
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

<p>Ortuan ereiten zirenak eta orduko jatorduak.</p>

Transkripzioa

- Eta ze eukitzen zenduen ortuan?
- Ortuan?
- Bai, ze ereitten zan?
- Ortuan ba azak eta porruak eta holakotxe zer batzuk. Beste... ortuan ze gutxi eukitten geben, tomate banaka batzuk eta... baiña gutxi eukitten gittuen.
- Ze jaten zan?
- Ze jaten? Ba eguardixan babia, goizian saldia eta esnia, gabian be saldia eta esnia; neguan gaztaiña denporan gaztaiñak, eto gero gaiñian saldia eta sagar erriak eta holakotxiak.
- Neguen gaztaiñak jan eta gero berakatz-saldia edo kipula-saldia?
- Ba, bittatik bat, baten berakatza eta bestian... euená.
- Eske entzun dot, Aixkirrin eta, gaztaiñak jan ta gero, kipula-saldia.
- Kipula-saldia?
- Bai. Eta bestela eguardittan eta hola, saldia hartzen eueñien, berakatz-saldia.
- Guk ez geben hola inportantziarik eukitten, saldia beuen, berakatza beuen berakatza eta kipulia beuen kipulia ta beste gaiñerakuan porru pusketa bat igual, ta holaxe.
- Gaztaiñiari lagunketako ezta, saldia?
- Bai.

18. Arropak eta izarak

- **Erref:** ONA-045/005
- **Iraupena:** 0:04:01. **Hasi:** 00:10:02. **Bukatu:** 00:14:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

Ama Goroetatik ("Korueta") Gorordora ezkondu zen. Arropa garbiketara errekatxo batera joaten ziren eta sasia eseki lehortzeko. Masusta garaian arazoak. Arropak mahoizkoak eta izarak liho-ehunezkoak izaten ziren. Lihorik ereiten ez zuten arren, gorueta-lanak ezagutu zituen.

Transkripzioa

- Eta zenbat jente bizi ziñazien etxian?

- Zenbat jente? Ba geu sei anai-arreba giñan, eta aitta-amak eta...
- Eta amama edo aittitta edo ez?
- Ez, ez neben ezagutu amamarik, aittaittarik be ez.
- Eta gurasuak, bertakuak ziran? Aitta eta ama bertakuak ziran? Oñatiarrak bixak?
- Aitta oñatiarra eta ama Koruetakua.
- Orduan ama ezkondu zan hona.
- Bai.
- Eta erropak garbitzeko eta, zelan itten zenduen?
- Ene! Erropak garbiketako ahal dan moduan, hola leku gutxittan egoten zan ura ta. Erateko be urriñetik, urrin oso urrin ez baiña, ekarri in bihar izaten geben. Eta han errekatxo bat pasaitten zan eta hantxe errekatxuan euen holako baiñeria moduko zer bat indda, potolo bat, eta hantxe erropak garbiketean ginttuan.
- Errekan.
- Bai. Erreka txikiña zan, ura "tsiiiiiiiiii" faten zan ta haxe beteta egoten zan. Hantxe.
- Eta jaboirik edo erabiltzen zan? Jaboia edo?
- Bai, jaboia bai.
- Eta erropak garbittu bertan eta bertan astindu gero?
- Bertan astinndu ta, sasixan esegi ta...
- Sasixan? Kordelik be ez euen, erropia esegitteko?
- Kordelik be ez euen, olabazittan ta sasixan ta holaxe. Masusta denporan, masustak zikin-zikin itten zittun atzera ta... atzera garbiketara.
- Eta ze izaten ziran, erropak liñozkuak eta egoten ziran? Zuek bazekazuen liñozko erroparik?
- Erropak? Erropak orduan izaten ziran ba, erropa azulak, mahunak eta, gizonendako mahunak eta.
- Alaba: izarak eta, liñozkuak bai.
- Izarak bai. Izarak etxian inddakuak ehunakin ta, ehuna, ehuna jakingo dozue ba zer dan. Ehunezko izarak.
- Eta etxian egitten zan?
- Etxian lehenaukuak egitten euen baiña guk ez geben ikasi. Gure denporan ez geben in.
- Baiña auzuan egongo zan norbait holako lanak itten zittuna.
- Auzuan? Ez dakit ba asko egongo zan be.
- Alaba: sekula ez dostet entzun honeiri...
- Ez, gutxi orduan, goruetan itten euenak be gutxi.
- Bai? goruetan neuk be ezagutu dot.
- Goruetan ezagutu neben neuk be bai baiña, geuk ez geben itten behintzet, liñurik ez geben ereitten.
- Ikusita daukazu baiña liñua ereinda?
- Liñua ba, ereitten ez neben ikusi sekula baiña, ereindakuak jasoten eta zelaixen zabalduta eta, eukitten zittuein.
- Eta zelakua zan liñua?
- Liñua? Ba garixen antzekua, haundixa be garixen tamañu igualekua, ta zelaixen euki puska baten ta gero itten zittuen trangaatu, ta ez dakit ba zer esan be, egur batzuk egoten ziren hola bittartia dakueiñak eta han bittartian "tranga-tranga-tranga" hantxe. Eta gero harekin harixa egin, ta harekin erropia.
- Ehuna egin, ehuna gero ezta, harekin?
- Bai.

19. Garia eta errotak

- **Erref:** ONA-045/006
- **Iraupena:** 0:02:37. **Hasi:** 00:14:03. **Bukatu:** 00:16:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko lanak » Garia
- Baserría » Baserriko lanak » Errota

Laburpena:

<p>Garia azaroan ereiten zen. Udarán batu eta Araotz edo Tokilloko errotara eramaten zuten ehotzera.</p>

Transkripzioa

- Eta hori, garixa esan dozu, garixa be eukiko zenduen.
- Bai.
- Eta artua.
- Artua be bai.
- Eta garixak ze lan eukitzen zeban? Noiz ereitten zan? Eta gero ze, ze bihar eukiten zeban?
- Garixa ointxe da garixa ereitteko denporia, nobienbrian. Eta heldu itten zan juliuan, holaxe juliuan, inguruan. Eta orduan ebagi ta, igitixakin ebaten geben guk behintzet eta, gero makiñak jarri ziren baiña gure denporan ez euen makiñarik, igitixakin ebagi eta gero metak itten zien; metak badakitze zer dan? Bai, metak in ta gero jo garixok eta gero garbittu ta, lana ugari eukitten euein hareik be.
- Eta zelan joteren zan garixa?
- Garixa? Ba itten ziren hola sortak, bai? Eta haitxek ifiñi hola puxeta harrixen moduan, bai? Eta hantxen, danba, danba, hantxe.
- Kolpeka.
- Golpeka.
- Hor errekatxoko baiñera horretan puxetia bazeukein? Puxetia jotetik bazeukein?
- Puxetia joteko harrixa? Bai.
- A, ya baiñera horretan, pozu horretan bazeukatzuein hori.
- Bai.
- Garixa be bertan joteren zeuein?
- Ez, garixa, uretan joko geben ba garixa? Ez.
- Garixa etxian, oholen gaiñian garixa.
- Puxetan moduan esan dau lehen ta.
- Alaba: puxeta harrixa modukua izaten zan, tabla bat, puxeta harrixan moduko posturan jarten zan, eta erropia moduan joteren zan.
- Eta errotia nun dakotzue Uribarrin? Errotia nun dago Uribarrin?
- Alaba: Uribarrin ez dago errotarik.
- Errotia? Uribarrin ez dago errotarik.
- Nora eruaten zebein?
- Alaba: Araotzera edo Tokillora. Ni Araotzera biaje asko indda nago errotara. Klaudion garaixen.
- Ni denpora asko ez neben in Araotzera biajeka. Nik, e, gehixago faten nintzan Tokillora.
- Alaba: bai, amandria faten zan Araotzera eta gero ni, ni Araotzen, zazpi urtekin eskolara Araotzera fan nintzanian, Araotzen nik parte haundixa dakot han. Elorton egon nintzan ni hiru urte.
- Orduan eskolia kendu in euen ta, honen eskolara fateko denporan hemengo eskolia kendu in euen, gerria eta etorri zan bai eta, gerra denporan eskoliori kendu in euen.

20. Gerra kontuak

- **Erref:** ONA-045/007
- **Iraupena:** 0:04:00. **Hasi:** 00:16:40. **Bukatu:** 00:20:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Gerra denborako oroimen tristeak. Gizona gerrara eraman zioten eta bera geratu zen etxearen kargu. Astero bidaltzen zizkion gutunak gizonak.

Transkripzioa

- Alaba: gizon danak fan ziran gerrara ta, ni justo-justo...
- Ta besterik auzuen ez eukan, berau bakarrik zan orduan neskatillarik eskolara fateko modukorik, eta...
- Ze rekuerdo dakotzu gerrakua? Gerra denporako ze rekuerdo dakotzu?
- Zertzuk?
- Ze rekuerdo dakotzun gerra denporakuak.
- Gerra denporakuak? Gerra denporakuak kontu tristiak. Gizona be eruan euein gerrara ta, ni honekin, hau bost hillabete eukala fan zan gizona ta, bi urte in zittuan, eta ni aitta-amakin, aitta-amak eta koiñata bat eta neu. Eta hau neskaillatxua.
- Eta etxian kargu?
- Alaba: bai, etxian kargu.
- Bai, etxia eta etxeukuok, etxe ingurukuok eta, baserrixari jarraitu bihar ta, nehikua lan. Bai, ama behintzet sarritan gehixorik egoten zan, ta aitta be erreumatsua zan, erreumakin ha be askotan gorputza zuzendu ezindda, hementxe, ahal dan moduan.
- Ta hemen inguruan egon ziran soldauak? Soldauak hemen inguruan ibilli ziran?
- Bai, hemendik be pasau ziren, baiña haik guria fatera orduko hemendik pasauta egozen aurrera. Batzuk aurretik eta bestiak ondorian faten ziren, makiña bat tiro entzun geben, baiña bizirik etorri ziren behintzet atzera be bai, ta pozik.
- Alaba: etzan gutxi.
- Eta ze esan dozu, bi hillabete edo bi urte?
- Alaba: bi urte.
- Bi urte in zittun.
- Alaba: bi urte eta zenbat hillabete?
- Bost, bost aste, hillabete eta bost aste.
- Eta han egon zan bittartian alkarren barririk bazakazuen?
- Bai, kartak bialketan zittuan.
- Allegaitten ziren kartok, e?
- Bai, kartak harrezkero, aste danetan bialketan eben harek kartia. Aste danetan.
- Eta ze kontatzen zeban berak, nun zihar ibilli zan?
- Alaba: nundik zihar ibilli zan?
- Ene! Leku askotan ha, nik eztakit nundik nora be, Asturias ta hor alde horreittan, nunbaitzuetan, leku askotan.
- Hara ta hona orduan.
- Bai. Botak eta, barrixak jantzi bai eta apurtu arte erantzi be ez, kendu be ez.
- Lo itteko be ez?
- Lo itteko be ez, lo nun iñik be ez, edurra itten ebenian be, edur artian, ahal dan lekuan lo be. Pillia juntau bai, ta hantxe, pillien artian.
- Batak bestiari berua emuten.
- Alaba: txakurkumak moduan.
- Gerra denporako kontuak tristiak dira.
- Alaba: bere anaia be baitta, bi anae egon ziran eta beonen anaia be baitta eta honen anaia hil iñ euen gerran.
- Batek begixa galdu eben eta bestiak, bestia sano etorri zan.
- Alaba: eta zure anaia, berriz, hil iñ euen, tio Joxe hil iñ euen, berriz.
- Bai, nere anae bat hil in zan, tiruakin.

21. Ume jolasak

- **Erref:** ONA-045/008
- **Iraupena:** 0:03:06. **Hasi:** 00:20:40. **Bukatu:** 00:23:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Jolasak

Laburpena:

Umetan jolasik egiteko astirik ez zuten izaten. Hala ere, "sapakonetan" (tortolasetan), "afielka" edota sokasaltoka egiten zuten batzuetan. "Afielka" eta "sapakonetan" jolasak azaltzen ditu.

Transkripzioa

- Eta umetan eskolatik urtendakuan ta eukitzen zenduen jolasteko...
- Ez, ez zan egoten jolaserako astirik, aguro etxera.
- Lanera.
- Bai.
- Eta orduan jolasik bapebe ez zenduen itten?
- Ba bapebe, bittartia geukanian apurren bat bai, baiña gutxittan jolasen, gu jolasen ikasi be ez geben in.
- Domeketan eta zerekin entretenitzen ziñazien?
- Zekin entretenitten giñan? Ba sapakonetan ta afielka ta sokasaltoka ta holaxe.
- Sapakonetan ta sokasaltoka badakit zer dan, baiña afielka ez dot sekula entzun.
- Afielka ez? Ba afiela hemendik horko aldera bota bai...
- Afiela, afiel-afiela?
- Bai, afiela bota eta han in hola kuadrotxo bat, arrastotxo bat, eta hara quadro barrura sartzen dabenak irabazi.
- Afiela, erropairi ifintteko afiela?
- Bai.
- Oseake balonzestuen antzerakua orduan.
- Bai.
- Alaba: kaniketan antzera.
- Eta asmakizunak esaten ta, holaxe.
- Eta etxian kontaktzen zetsuen ipuiñik edo? Kontu zaharrak edo? Amak edo kontaktzen zetsuen ipuiñik edo istorixarik edo pasadizorik edo?
- Amak eta? Bai, beti be kontaitten zittuan, baiña haik be gabetan ohera fateko deziditten egoten ziren, kantsauta ta, ez euen eukitten gurekin barriketan egoteko gogorik be.
- Eta bestia, sakaponetan edo, sapakonetan, zela jolasten zenduen?
- Sapakonetan? Ba sapakonetan, sapakonak bota bai, hola mahai baten gaiñian edo alturatxo baten gaiñian, eta gero jarri eta pelotia gora bota eta pelotia goixan dauen bittartian buelta eragin hairi ta...
- Alaba: gaurko umiak sapakonetan ez daue ikusi.
- Zer danik be ez.
- Alaba: gaurko umiak ez dauela ezagutu sapakona.
- Ezagutu be ez euen ingo sapakonik.
- Guk bai.
- Honeik bai baiña.
- Alaba: sapakonak dira "tabas".
- Guk tortolasak esaten dogu.
- Tortolasak?
- Honeik tortolasak, bueno, izen asko dakuei, leku baikotzian izen bat.

- Zela?
- Honeik esaten daue "tortolasak" sapakonairi.
- Guk sapakonak. Beste batzuek erderaz "tabas" izango dira.
- Eta kanturik eta itten zenduen?
- Kantuak? Guk kantu gutxi itten geben.
- Hola, jai egunetan ta Gabonetan eta ingo zeuein?
- Bai, itten geben.
- Oingo antzera.
- Bai.

22. Erromeriak eta jaiak

- **Erref:** ONA-045/009
- **Iraupena:** 0:04:31. **Hasi:** 00:23:46. **Bukatu:** 00:28:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Jai-giroa » Erromeriak

Laburpena:

<p>Urtiagaineko erromeriak, dantzak eta neska-laguntzeak. Arantzazura sarri joaten ziren. Oñatiko jaietan barraketara ere bai. Corpus Egunean eta Aste Santuetan, berriz, prozesiora.</p>

Transkripzioa

- Eta domeketan gero ya nagusituaguak indakuan, erromerixara eta juango ziñazien, ez?
- Nora?
- Erromerixara.
- Erromerixara? Erromerixara gutxittan faten giñan gu, erromerixia bertan egoten zan, auzuan, hortxe Urtiagaiñen. Oin aiña kotxe ez zan ibiltten ta, kamiñuan.
- Eta ze egoten zan, soiñujolia egoten zan?
- Bai. Akordeona jotzen euen.
- Zein egoten zan?
- Ba hementxe auzoko mutikote batzuk egoten ziren, batzuetan ahokua, beste batzuetan eskuetakua ta holaxe.
- Eta "agarrauan" be itten zenduen dantzan?
- Huum! Agarrauan... ez hoba!
- Zer, abaria begira?
- Bai.
- Ez zeban lagatzen abadiak ala, agarrauan itten?
- Ez hainbeste.
- Eta gero neska-laguntziak eta itten ziran?
- Neska-laguntziak eta? Bai behin neska ta mutil egin ezkerok, lagunketan euen.
- Zelan izaten zan? Dantzan egin lehenengo eta gero lagundu etxera ala?
- Bai.
- Eta hor Urtiagaiñen erromerixia egoten zanian, ya ordurako tabernia baeuen?
- Bai, Bixente ta Maria.
- Ez xat itten ezagunak izenak.
- Ezetz? Ba haren seme-alabak ondiok bizi dira.
- Horreik bai, seme-alabak bai baiña bera...
- Alaba: baiña horrein aitta, neu justo-justo akordaitten naiz ta.

- Zu be ez?

- Alaba: ni bai, ni akordaitten naiz, baiña ni artian oso gaztia nintzala hil zan hori.

- Flakotxo bat zan.

- Bai, akordaitten naiz.

- Ta Arantzazura eta faten ziñain?

- Bai, Arantzazura bastante faten giñan.

- Mezetara edo...?

- Mezetara edo, bai. Mezetara Ama Birjiña egunian behintzet segiru faten giñan, urtero, eta bestela be bastante sarri.

- Eta inguruetan beste erromeririk egoten zan?

- Inguruetan? Ba auzo danetan egoten zan, auzo danetan, baikotza bere auzuetan.

- Eta juaten ziñazien zuek?

- Ez, gu bertan geraketan giñan, bertan ibiltten giñan gu.

- Eta kalera jaixetan?

- Kalera be jaixetan ez, San Migeletan ta Corpus Egunian ta holakotxietan.

- Ta ze egoten zan San Migeletan kalian?

- San Migeletan? Ba barrakak eta orduan be egoten ziran, barrakak, bai.

- Zelakuak egoten ziran barrakak orduan?

- Zelakuak? Ba astotxuak eta... hola bueltan ibiltten ziranak eta.

- A, bai?

- Holakotxiak.

- Astotxuak lotuta bueltan, igual sei-zortzi astotxo edo?

- Tiobibuak.

- Oin tiobibuak esaten xakona?

- Tiobibuak.

- Alaba: katiakin egoten ziren, hori, kolunpixo moduko horreik.

- Eta ze gehixago egoten zan, musikia edo?

- Bai, musikia, musikia egoten zan, eta tanborradia be bai.

- Tanborradia ta. Corpus Egunian prozesiñua, eta Aste Santuan be bai, Aste Santuan be prozesiñua egoten zan. Holakotxiak egoten ziren, beste ezer asko ez.

23. Donostiara lehen aldiz

- **Erref:** ONA-045/010
- **Iraupena:** 0:02:08. **Hasi:** 00:28:17. **Bukatu:** 00:30:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Lagunartea eta familia » Etxeko giroa

Laburpena:

Donostiara lehenbiziko aldiz 17 urterekin joan zen, trenez. Itsasoa orduan ezagutu zuen.

Transkripzioa

- Eta hemendik Donostiara eta faten ziñain sekula?

- Ez, Donostira ni leheningo fan nintzan 17 bat urte dakotela.

- 17 urte?

- Bai, anaia eta bixok fan giñan, gerran hil zan anaia eta bixok. Eta Donostin geukan tiuak, ta hantxe egon giñan, hain etxietan, haixen etxian.

- Eta trenian fanda?

- Horixe, trenian fan bihar, oiñez ezingo giñan behintzet fan.

- Ta nundik faten ziñain, Maltzagati?
 - Bai, Maltzagatik.
 - San Prudentziotik Maltzagara eta Maltzagatik Donostiara.
 - Bai, bai, Maltzagatik hara.
 - Eta ze, denpora asko egon ziñazien Donostian?
 - Ez, egun baten fan eta bestian etorri edo, holaxe, bisittaittera fanda. Eguntxo bai edo bi pasaittera.
 - Ta lehen esan dozu 9 urtekin neskame fan ziñala. Ta ze lan, ze bihar egitten zenduan?
 - Ze lan?
 - Bai, ze izaten zan zure biharra?
 - Bueno! Ba han be etxian itten geben lana, soruan ta...
 - Ze inpresiño ekarri zebeñ Donostiatik?
 - Ze inpresiño? Ba itsasua ta ikusi ta.
 - Leheningo aldiz?
 - Bai.
 - Ta ze pentsau jatzun itsasua? Itsasua ze pentsau, ikusi zendunian?
 - Ze pentsau? Ba pozu haundixa zala, zelaixa lakotxe zera ikusi gebela ta, holakotxiak.

24. Baserriak gutxituz; karea

- **Erref:** ONA-045/011
- **Iraupena:** 0:04:43. **Hasi:** 00:30:25. **Bukatu:** 00:35:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Baserriari lotutako lanbideak
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriaren historia eta kokalekua

Laburpena:

Orain lehengo aldean jende gutxiago dago baserri etxeetan. Erori ere egin dira etxe batzuk. Bere gurasoek baserrian bakarrik egiten zuten lan, eta ama gehienetan aitarekin batera joaten zen lanera. Basoko lanak eta karegintza. Karea zertarako erabiltzen zuten.

Transkripzioa

- Eta auzua zelakua zan auzua? Asko aldatu da? Uribarri auzua asko aldatu da?
 - Uribarri auzua? Ba etxiak hustu in dira bastante, harrezkero, ointxe lakotxia auzua. Etxiak eta, etxietan jente gehixago baiña etxe hutsak oin gehixago orduan baiño; ordutik jausittako etxiak be badagoz, Erostegei Haundixa bat, [...] Etxebarri beste bat, Soraluze beste bat.
 - Alaba: etxian egon itten zan jentia, eta oin, ba, danak kanpora faten dira ta, aiton-amonak bakarrik etxian.
 - Aittak baserrixan biharra itten zeban?
 - Bai, bai, baserrixan, gure aitta sekula ez zan ibilli beste lekutan lanian. Baserrixan.
 - Eta ze itten zeban aittak kanpuan biharra eta amak etxekua?
 - Amak kanpuan askotan, amak aitten ondorian basuan ta soruan ta, danian. Geu be bai, harein ondorien.
 - Esan dozu sei anai-arreba ziñaziela, ezta? Zeu gaztena?
 - Ez, ni erdikua, ni hirugarrena. Bi zaharrauak eta hiru gaztiauak.
 - Zela ziñain, zenbat mutil eta zenbat neska?
 - Lau neska eta bi mutil.

- Orduan umetatik gurasuei lagundu bihar biharrian, ezta?
 - Bai.
 - Ta basuan ta ze lan, ze bihar itten zenduen?
 - Basuan, ba, egurrak ebagi eta ekarri ta pillatu ta holakotxiak.
 - Alaba: idak ebagi ta.
 - Bai, idak ebagi ta.
 - Alaba: otak be bai, karobixa erreteko ta.
 - Baitta, karobixa erreteko otak ebagi ta.
 - Bai? Bazeukatzuein karobixa? Karobixa etxe onduan zeukatzuein?
 - Bai, etxe onduan geukan.
 - Alaba: neu be ibillitta nao karobixa erreten.
 - Eta zelan itten zan karia?
 - Karobixa erreten? Lan asko. Itten zan harrixa ekarri eta harrixakin kargau, karobixa kargaitten be ez eben edozeiñek kargaitten karobixa, e? Gure aittak bai, gure aittak karobi asko kargau eben, etxian be bai eta etxetik kanpo be bai. Hari arkua hartu bihar izaten xakuan, gero bete harrixakin, eta gero sua emun eta ha harrixa karia in arte segiru emuten jardun bihar, gau ta egun. Zortzi bat egun bihar izaten zien karobixa erreten eta ha erreteko otak ebagi ta, pillatu ta, karriu ta, in bihar izaten zien.
 - Eta gero zertarako erabiltzen zan karia?
 - Karia? Karia gauza askotarako, etxia zuriketako be bai, morterua eitteko be bai, oin porlana moduan orduan kariaz itten zien eta holaxe gauza askotarako.
 - Sororako be bai, ezta?
 - Sororako be bai, soruan zabaldu be.
 - Eta arrautzak gordeteko itten zeuein karia-letxadia, arrautzak gordeteko?
 - Arrautzak? Baitta, arrautzak gordeteko be bai. Arrautzak be gorde izan gittuan.
 - Letxadia indda, ezta?
 - Letxadia in ta letxadatan sartuta.
 - Hantxe.
 - Zenbat aldiz itten zeuein karobixa urtian?
 - Karobixa? Ba urtian hiru bat aldiz edo holaxe.
 - Hiru?
 - Bai. Beti igual ez, e? Batzuetan gehitxua, beste batzutan gutxitxua, ahal gebenian ahal geben beste.
 - Eta ikatzik eitten zan inguruetan?
 - Ikatzak? Geuk ez geben sekula be in ikatzik. Hor Olabarrin egon nintzan lekuan bai, han itten zittuein ikatzak.

25. Argia eta ura etxean

- **Erref:** ONA-045/012
- **Iraupena:** 0:01:12. **Hasi:** 00:35:08. **Bukatu:** 00:36:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Berrikuntzak » Argindarra eta ura

Laburpena:

<p>Rosariok 6 urte inguru zituela jarri zuten argindarra etxean, Uni&ocaron;n Cerrajerakoa. Ura ipini zela, berriz, 40 urte inguru dira.</p>

Transkripzioa

- Eta lehen esan dogu erropa garbitziana eta; argirik be ezenduen eukiko

etxian, ezta?

- Argirik ez, illunetan, bueno argixak bai, nik sei bai urte neukala edo holaxe ifiñi zittuein argixak.

- Baiña ya linea, edo errekatik zeuek edo zela zeukein?

- Argixa? Linea Mondrauetik uste dot euela, Unión Cerrajeratik uste dot.

- Eta ura noiz ipiñi zenduen etxian?

- Ura? Ura ifiñi zala ondiok urte asko be ezta. Ura ifiñi zala eztakit zenbat urte izango diran baiña urte asko ez onddiok. Zu akordauko zara, ura noiz ifiñi euen.

- Alaba: berrogei bat urte edo izango dira hemen sukaldera ifiñi zala, kanpua, ba, betittik egon da.

- Klaro, askan, ezta?

- Alaba: bai askan, eta iturririxan etorten zana erateko, eta askatik etxerako ura kaldaratan ekarrirta.

26. Lehengo etxe zaharretako tresneriak

- **Erref:** ONA-045/013
- **Iraupena:** 0:04:20. **Hasi:** 00:36:20. **Bukatu:** 00:40:40
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserría » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

<p>Bera umea zen garaiko etxe zaharretako sukaldea, sua, logelak eta abarrak nolakoak ziren. Ehunezko izara gogorrak. Arropa, abarka eta alpargatak. Zapatak hiletetarako eta Corpus Egunetarako erabiltzen zituzten.</p>

Transkripzioa

- Eta zelakua zan zu umia ziñanian zeure baserrixa, baserrixa zelakua zan?

- Gure baserrixa? Neu jaixo nintzana? Ba, baserri zahar-zahar bat da hori. Zahar bat, oin arreglauta dakuei, etxia ederra indda dakuei baiña, orduan etxe zahar bat.

- Eta zelan zeuan, sukaldia eta zelakuak ziran?

- Sukaldia? Ba, sukaldia bastante ona euen, harlosia sukaldian, soruan harri-losia, harri-losa onak gaiñera egozen, Mikelete Etxe ondolik eta ekarrirtako harrixak ziela esaten euen, bai.

- Eta sua?

- Sua, beheko sua.

- Ekonomikarik ez?

- Ez, ez ekonomikia ez, ekonomikia gero ifiñi zan. Honeik onddiok barrixak dira ekonomikok eta.

- Ni neuk betik ezagutu izan dot.

- Bai, zuk ezagutuko zebeñ baiña guk ez.

- Eta beheko sua ze zegoen, txoko baten, ezkiñan?

- Bai, batzuk erdixan be bai, batzuk erdixan eukitten euein, sukaldian erdixan sua.

- Bai, hori be entzunda nekan. Sukalde erdixan sua batzutan.

- Nik ikusitta dakot hori, baiña Euskal Herrittik kanpo. Burgosen eta hola.

- Ba lehenago, ni akordaitten naiz Antzuelasen be euki euen sua erdixan dala.

- Joño, han Aurreko Mendixen, e?

- Bai, Antzuelas jakingo dozu, ba, nun dauen?

- Bai, bai.
- Antzuelas etxietan edo Antzuelan?
- Antzuelasen, Antzuelasen.
- Idiazabaldik gora fanda.
- Bai.
- Eta gero kuartuak eta?
- Ba kuartuak eta be ahal dan modukuak.
- Eta ohiak?
- Ohiak be bai, ohiak oingo antzerakuak, oin beste lujokin ez baiña ohiak be, ba, ohiak.
- Koltxoia eta zelakua izaten zan? Ardi laniakin, edo?
- Bai, ardi uliakin inddakuak koltxoiak.
- Eta jergoiak? Jergoiak muelliakin, ezta? Holakotxe muelliakin.
- Alaba: azpixon arto-maskalakin [...] indda.
- Baiña artian be gustora faten giñan ohera, gustora faten giñan artian be.
- Kantsauta.
- Bai horixe.
- Eta izarak liñozkuak esan dogu lehen, izaten ziran.
- Izarak ehunezkuak.
- Ehunezkuak. Eta ze izaten ziran, gogorak ezta?
- Haik bakarrik be horrenbaten egoten zien zutik.
- Nik probauta dakot liñozko izarak eta dira, humedadia edo, oso gogorak, ez dira nere gustokuak.
- Bai, gogorak. Gustokuakin [...] egoteko, haik gogorak ziran ta. Haik hola indda hazka itten euein.
- Eurak hazka in, ezta? Eta orduan ez zan gaur egunian beste erropa eta halakuak.
- Ez, ez, orduan ez euen horrenbeste erroparik, orduan dauena jantzi eta biaje, ez zan egoten pentsaitten ze jantziko ete doten.
- Dauena. Eta oiñetakuak?
- Oiñetakuak, abarkak, eta astegunetan alpargatak, eta domeketan be bai alpargatak, eta zapatak entierretarako ta, holakoxetan bakarrik. Corpus Egunerako ta.
- Kalera fateko.
- Bai.

27. Lehen jaunartzea; Gabonak

- **Erref:** ONA-045/014
- **Iraupena:** 0:05:45. **Hasi:** 00:40:40. **Bukatu:** 00:46:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Erljioa » Ohiturak eta bizimodua » Eliza giroko ospakizunak » Gabonak
- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Sakramentuak

Laburpena:

<p>Bederatzi urterekin egin zuen lehenengo jaunartzea. Bere alaba batek bost urterekin egin zuen. Gabonetako ospakizunak eta Erregetako oparitxoak.</p>

Transkripzioa

- Eta komunixua, komunixua nun egin zendun?
- Komuniua? Oñatin.
- Kalian?

- Bai.

- Parrokixan?

- Bai, parrokixan.

- Eta zelakua, zelan izaten zan lehenao?

- Lehenao? Ointxe letxe. Dotriña jakin bihar izaten zan. Dotriña preguntaitten euen ta erantzun in bihar, eta ikasten dauenak itten euen eta bestela hurringo urterako ez ekixenak.

- Eta joaten ziñazien diferente jantzitta edo?

- Euki ezker bai, euki ezker diferente jantzitta, baiña orduan zuriz jantzitta banaka batzuk faten zien bakarrik.

- Eta neska ta mutil batera itten zenduen?

- Bai, batera.

- Zenbat urtekin itten zan?

- Ba zortzikin edo beratzikin, nik beratzikin in neben. Hemen gure aldameneko etxian euen neska bat tartamutia zan, eta ha ni baiño zahartxuaua zan eta nerekin, ni lagun nebela fatiatik, ni fan nintzan zortzi urtekin, beratzikin jeneralian itten zan, ta ha beratzikin, bixok faten giñan. Ha bakarrik ez bialketiatik.

- Oseake urte bete aurreratuta in zebeñ zuk leheningo komunixuori?

- Bueno, bai. Gurian honen ahizpiak lau urtekin, lau-bostekin, bostekin in eben.

- Bai? Zelan ba bostekin?

- Alaba: nik dakot ahizpa bat minusbalia, onddiok be poliosa jota dago. Orduen ez euen oingo moduko eskolara fateko eta ikasteko erosotasunik, umiak eskolara...

- Orduan ezin lekien, eskolarik ez euen auzuan bertan, edo beuen baiña ezin gekien eruan eskolara, eta euki geben Eskoriatzan, zazpi urte in zittun ezta?

- Alaba: baiña bueno, etorten ziran, maistria etorten zan etxera, abaria be bai. Gero, ha etorri zanian bertan irakutsi otsain dotriña eta geuk geure artian eta preparau zan komuniua itteko. Ta bestia txikixaua ba onduan egoten zan, ta harek lau urtekin ikasi eben, bueno, karretilla bat.

- Harek ikasi eben, bueno, eskolia harek, dotriña eta be(hi)ntzet ikasi eben...

- Alaba: ikasi eben komuniua itteko, karretilla baten ikasi eben, ta lau urtekin. Orduan don Juan etorten zan eta astian pare bat buelta edo harek itten zittuan eta harek gura eben lau urte eukala eta beekixela bai eta eragin in bihar xakola eta lau urteko umia zela eruango zebeñ ba, be(hi)ntzet bost urte arte be(hi)ntzet itxi iozu. Bost urtekin in eben harek.

- Ba hori rarua izango zan, ezta?

- Alaba: ba oso rarua.

- Eurak, abariak eurak onartzia be hori ittia.

- Alaba: berak gura eben ittia, klaro, harek, ha onduan hantxe egoten zan bai entzuten, bestiak ba txikixak dana ikasi eben, ta klaro, komuniua itteko preparau zanak beste beekixen lau urtekuak, ta orduan ba esan euen, bueno, honek dana daki ta egin in bihar xako, holakorik ez da ikusi ondiok bai, eta eragin in bihar xatzu, ta esan otsan ondiok lau urteko umia zertara doia, ez daki zertara doian ta...

- Ta zuek in zenduenian komuniua, gero zelebraziforik edo eitten zan? Zelebratzen zan gero?

- Bai, zelebrou, zerbait partikulartxua betik itten zan.

- Oingo moduan erregalorik eta ez zan egongo.

- Ba, erregaluak be bai, erregalotxuak izaten ziren, ez oin lako erregalotzarrak-eta, baiña erregalotxuak orduen be gustora hartzen zien.

- Eta Erregenetan? Egoten zan erregalorik?

- Baita Erregenetan be, erregenetan be izango bada mandarinatxon

batzuk edo pikuak edo zerbaitzuk betek izaten ziren, eta gustora, oin besteko [...] gaiñera.

- Ta Gabonetan? Jateko ezpeziala eukitzen zenduen?

- Bai, Gabonetan be betek izaten zan zerbait, Gabonetan be Gabona hutsak zelebraitten zien.

- Eta zer jaten zan Gabonetan espeziala?

- Espeziala? Ba bakaillaua ta ardin bat hil eta buzkantzak eta holakoxiak. Orduan be zerbait moldaitten zan.

28. Gaztak egin eta saldu

- **Erref:** ONA-045/015
- **Iraupena:** 0:03:10. **Hasi:** 00:46:25. **Bukatu:** 00:49:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Artzaintza
- Baserria » Baserriko lanak » Mendiaren aprobetxamendua

Laburpena:

<p>Ardi-zainketara basora mutilak joaten ziren. Gazta aitak eta amak egiten zuten eskuz, prentsarik gabe. Kalera eramaten zuten saltzera gazta, plazara.</p>

Transkripzioa

- Eta lehen esan dozu ardizain eta egon bihar izan ziñaziela, mendixan?

- Ez, etxe inguruan, gu etxe inguruan. Mendira be fan bihar zanian mutikuak faten ziren, mutikuok edo, aitta edo faten zan. Gu etxe inguruan.

- Zenbateko artaldia?

- Artaldia? Haundixa, artaldia esaten dozu, ezta? Ba berrogei bat edo, berrogeta hamar edo; ez behintzet hola ehundaka ta ardirak eta, ez. Baiña oso gutxi be ez gittun eukitten, oin gutxiago eukitten dou.

- Biharrik be ez hainbeste oin.

- Ez, biharrik be ez. Orduan baiño zainketako lekuak eta hobeto ifiñitta dakou oin, zerradurak eta formal ifiñitta, baiña orduan baiño ardi gutxiao dakou oin.

- Ta esan dozu lehen gaztaia be itten zenduela, ezta?.

- Baita gaztaia be.

- Zeiñek itten zeban, amak?

- Gaztaia? Bai, jeneralian amak itten eben, aittak be bai batzuetan.

- Eta zelan, zelan eitten zeban?

- Gaztaia? Ba ointxe itten dan letxe: gatzeixa emun esniari, gogorketan zanian batiu dana, eta gero hola eskuakin batu mamiñori eta gero bota gaztanontzira, eta estutu fuerte, eta etara eragin dakon gazurok eta gaztaia.

- Gero prentsan ifintten zeuen?

- Ez, prentsarik ez geukan guk, guk eskuaz zertuta bakarrik itten geben. Baiña eskuakin be ondo estuketan da, haxe denpora gehixao ta danak bihar baiña. Gero keia emun ta.

- Nik mutikotan eukitten neben, mutikotan nere lana izaten zan pago abar berdiak keia itteko ekarri.

- Keia itteko, keia itteko ekarri bihar.

- Holakotxe aixkoratxua izten nostain, "Aiba mutikua, ekarri egurra keia itteko".

- Pago zezpalak eta izaten zien onenak, gaztaiñazkuak kee baltzaua

botaten euela ta, haik kolore txarra emuten otsailla ta, pagua ekarten ibiltten giñan gu be.

- Alaba: arto kaskarak eta.
- Bai.

29. Azoka kontuak

- **Erref:** ONA-045/016
- **Iraupena:** 0:02:28. **Hasi:** 00:49:35. **Bukatu:** 00:52:03
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Baserria » Baserriko lanak » Herrira saltzera, eroatera

Laburpena:

<p>Bera ere joaten zen gazta saltzera, postua ordainduta. Beste herri batzuetatik ere etortzen ziren saltzaileak, "Kiputz aldetik" ere. Erosleak ere ugari izaten ziren.</p>

Transkripzioa

- Eta gero saldu kalera gaztaiak?
- Bai.
- Plazan egoten ziñazien edo bezeruak eukitzen zenduezen?
- Bezeruak be eukitten gittuan baiña plazan be saltzen gittuan.
- Ta zein faten zan, kalera saltzera?
- Neu be bai.
- Zu be bai. Eta plazan puestua pagau itten zan?
- Bai, gizon bat ibiltten zan batzen, plazan egotiena baiña huskerixia pagaitten zan.
- Ta plazan jente asko egoten zan saltzen?
- Bai, bastante jente egoten zan, bai.
- Ze egoten zien, herriko baserrittarrak bakarrik ala beste herri batzutakuak be bai?
- Beste herri batzuetakuak be etorten zien batzuk, Mondrauetik eta hor zeetik be bai, kiputz aldetik sagarra saltzera eta asko etorten zien.
- Legazpittik eta?
- Bai, sagarra saltzera eta asko etorten zien, Aztiri eta horreittatik, alde horreittatik.
- Ta erosten jente asko?
- Erosten be ba bastante jente, erosten be. Orduen be jentia, jente asko bizi zan, e? Eta batzun batzuk fan bihar plazara edo nunbaittera.

30. Auzo parrokiak

- **Erref:** ONA-045/018
- **Iraupena:** 0:00:38. **Hasi:** 00:54:33. **Bukatu:** 00:55:11
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizarekin lotutako pertsonak

Laburpena:

Auzoko elizara abadeak kaletik etortzen ziren. Araotz eta Urrusula dira parrokia eta abadedun auzo bakarrak Oñatin.

Transkripzioa

- Orduan hemengo auzoko elizara kaleko abaria etorten zan mezia emutera?
- Bai, kaleko abariak etorten ziren, hiru txandan.
- Alaba: hori, bertan dagozen izango dira parrokixia dakueiña, Urrusulan ta Araotzen ta.
- Urrusulan ta Araotzen ta ez dago besterik.
- Horreitzek egongo dira. Auzuetan eta abadia dagozenak, parrokixia dauen lekuan, Araotzen ta Urrusulan.
- Bai, Araotzen ta Urrusulan, beste lekutan ez da egongo.
- Alaba: ez ba, Oñatin horreitzek egongo dira parrokixia dagozenak.

31. Meza eta arrosarioak

- **Erref:** ONA-045/021
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:58:19. **Bukatu:** 00:59:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

<p>Mezak latinez ematen zituzten orduan. Etxean arrosarioa ia egunero errezatzen zuten.</p>

Transkripzioa

- Ta mezia euskeraz emuten zeben?
- Ez, orduan latin.
- Latiñez.
- Bai.
- Zeuek ikasi zeuein, latin ikasi zeuen?
- Horixe ikasi!
- Orduan zuek errezuak eta be latiñez egingo zenduezen, ez?
- Bai, eurak itten zittuen errezuok, guk entzun bakarrik. Guk ze ingo geben ba.
- Entzun bakarrik.
- Eta etxian bazekazuen ohitturarik errosarixua errezatzeko? Errosarixua errezatzen zenden?
- Bai, errezaitten geben ba.
- Egunero.
- Egun dan-danetan ez dot esaten, baiña gehixenetan bai. Gure amandriak luzia gaiñera errezaitten eben harek.
- Alaba: bai horixe, makiña bat santu badira hor, hartutakuak, astinddu ederrak.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-03-03

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com